

nem krogu še dve besedi, ena pod drugo: ŽIVILA SLOVENIJA!

Vabilo vabi na tabor v logu ob cesti v Središče vse! Zborovanje se je vršilo poleg »Čitalnice« na velikem vrtu neposredno ob »placu« v mestu, v Ormožu.

Svoječasno je čez Dravo prevažal brod. Do reke smo zvečer spremljali številne Varaždinke in njihove sosede. Baren jih je prepeljeval na desno obrežje.

Pri zborovanju je na vzporodu bila tudi točka: Most čez Dravo! In kadar vidim sedanji most, vsakokrat se spominam na tabor v Ormožu.

M. Karba.

*

Krst Amerike.

Malokomu je znano, kako in zakaj je prišla ogromna dvojna Amerika do svojega imena, ki je posneto po Florentincu (Florencija mesto v zgornji Italiji) Amerigu Vespucci. Ameriko je krstil z danes veljavnim imenom nemški zemljepisec Martin Waltze-müller ali Waldsee-müller iz mesta Zell ob Bodenskem jezeru. Očetu omenjenega je bilo ime Konrad in je bil po poklicu mesar. Ko je bil sin star 14 let, se je preselila rodbina iz Zella v Freiburg v Nemčiji. Mladi Martin je stopil v tedaj slovito freiburško šolo. Po večletnih študijah si je pridobil sloves zemljepisnega učenjaka. Leta 1740 je izdal v Strassburgu v Nemčiji tiskano znanstveno delo pod zaglavjem: »Uvod v svetovni zemljepis po izročilu Ptolomeja, Ameriga Vespucci in drugih«.

Waltzemüllerjeva knjiga je obsegala zemljepisne razprave s kartami štirih delov sveta.

Pred izdajo zgorajnega dela so nazivali Španci ter Portugalci Ameriko »Novi svet«.

Se le naziv nemškega učenjaka je bil za prekrstitev »Novega sveta« merodajen. V naslednjem hočemo dokazati, kako po krivici je bila Amerika prekrščena po Florentincu Vespucciju.

Ze leta 1000 so dosegli Normani pod Erikom Rdečim in njegovim sinom Leifom preko Islandije ter Grönlandije obal severne Amerike. Imenovali so novo odkrito zemljo »Vinland«. Normanska severoameriška naselbina je kmalu propadla in odkritje novega ozemlja je zatonilo v popolno pozabnost.

Genovežan (doma iz italjanskega mesta Genova) Kolumb je pristal pri iskanju poti v Indijo na otoku Guanahani (danes San Salvador in spada v skupino Bahama otočja pred Srednjo Ameriko). Kolumb je dosegel pravo ameriško ozemlje leta 1493.

Vespucci se je preselil leta 1493 iz Florencije v špansko mesto Sevilla. Leta 1498 se je udeležil v spremstvu Španca Hojede vožnje v Južno Ameriko v Venuzuelo. Pozneje je napravil v službi Portugalcev še tri raziskovalne vožnje.

Sam Krištof Kolumb je priporočil Vespuccija aragonskemu kralju Ferdinandu, ki ga je imenoval leta 1508 za velikega krmlarja za potovanja ter vožnje v daljno Indijo.

Vespucci je ukradl nehote velikemu Kolumbu zaslugo na odkritju Amerike, ker se je zgodilo tako-le:

Premeteni Italjan Vespucci je svoje vožnje krog Amerike popisal v posebnih pismih, katera je pošiljal v Evropo. Pisma so v Evropi tiskali in raznesli med narod v italjanskem, nemškem in francoskem jeziku. Pozneje so bila ta pisma zbrana ter izdana v posebni knjigi. V teh pismih se imenuje Vespucci »Albericus« in ne Amerigo.

V omenjenih pismih navaja Vespucci neresnično, da je dosegel leta 1498 ameriško ozemlje. Resnično je pa zapustil na ladji Evropo še le leta 1499.

Vespuccijeva pisma o raznih vožnjah je čital Nemeec Waltzemüller. Po njih je priredil svojo knjigo ter karte. V svoji zemljepisni razpravi piše med drugim tudi naslednje, kar je bilo odločilno za prekrstitev Novega sveta: »Četrty del sveta, se naj imenuje, ker ga je našel Amerikus (Vespucci), zemlja Amerikova, ali Amerika«.

Nadalje se naglašava v isti knjigi, da nosita Evropa ter Azija ženski imeni in zakaj bi ga pa Amerika ne!

Nemški učenjak je zaznamoval tudi na kartah Novi svet z označbo »Amerika«.

Kolumbova slava je zatonila že tedaj, ko je še živel, ker ga je znal nadkriliti z pisi in izdajo pisem Florentinec Vespucci. Čudno dejstvo je, da se je oprjelo mnenje ter naziv nemškega zemljepisca hitro celega kulturnega sveta in ostal za vedno obojni Ameriki.

Nad 120 milijonov Amerikancev prebiva v Združenih državah. Vsi so ponosni, da so državljani Amerike; nobeden se pa najbrž ne zaveda, da jih je krstil za Amerikance — Nemeec, ki bi zaslužil skromen spomenik v svojem rajstnem mestu ob Bodenskem jezeru.

Je pač tako na tem ljubem ter božjem svetu, da se eden zna okoristiti z iznajdbo, drugi pa ne! Krištof Kolumb je bil skromen velikan; Vespucci blebetavi koristolovec, kojemu je pa ostala slava Kolumbova!

*

Kako slabi računarji so nekulturni narodi.

Računstvo je spretnost ter znanost, ki se drži že od nekdanj najbolj kulturnih narodov. Da je bil človek v onih davnih, davnih prazgodovinskih časih presneto slab računar, lahko izprevidimo na vzgledih danes živečih nekulturnih narodov.

Bušmani v Južni Afriki in Wood Indijanci v Braziliji znajo šteti tudi danes le do — 2. Kar je nad 2, pravijo: veliko. Korkardi v Braziliji broji do tri in se poslužujejo pri tem računu prstov na roki.

Pleme Damara v Afriki pozna številke do 3. Hočejo označiti štiri, se poslužijo prsta na roki. Nemški učenjak dr. Ernst Bauernbach je bil pri Damara plemenu in navaja sledeči vzgled: Za eno ovco je dal 2 zavojčka tobaka. Ko je hotel vzeti 2 ovci, je dal divjaku 4 zavojčke, a ta mu ni dal živali. Moral je vzeti najprej 1 ovco in dati zanjo 2 zavojčka, nato še le je vzel drugo žival in jo plačal z 2 zavojčkoma. Še le na ta način je bil prodajalec zadovoljen.

Navada, se posluževati pri štetju prstov na roki, je razširjena po celem svetu. Označba za število je posneta pri najbolj priprostih narodih po prstih ter roki.

Pri takozvanih spodnjih Murajcih v Av-

straliji pomeni številka 5 = roko, število 10 = 2 roki.

Domačini ob reki Guyanna v Kaliforniji v Severni Ameriki se poslužujejo pri štetju prstov na roki in na nogah. Prsti na rokah in nogah = 20. Beseda človek = 20. Ako hočejo šteti do 45, pravijo: dva človega in ena roka. Štetja preko sto sploh ne poznajo.

Pri Eskimih na Grönlandiji pomeni beseda človek številka 20.

Narod Abigonov na Bismarkovem otočju v Tihem Oceanu se poslužuje pri računanju lastnosti raznih živali. Do številke 3 poznajo posebne označbe. Ako pa hočejo šteti do 4, pravijo kazuar, ker ta tamkaj živeči ptič, ima na nogah po štiri kremplje. Za označbo 5 pravijo »nemhalek«. Kožuh živali nemhalek ima pet barv.

Zopet drugi navadni narodi rabijo pri štetju računski stroj najbolj priprostege kova.

Azijatski Ostjaki poznajo motvoze ter jermene, na katere delajo vozle. Ako pomagajo tujcu pri prevozu prtljage z živino, mu ponudijo po končanem opravilu račun v vozlih.

Angoli v Afriki barantajo z belokožnimi trgovci s pomočjo vozlov na motvozilih iz slame.

Pri narodih ob Laongo obali (Srednja Afrika) pada mož, ko odpotuje z doma, ženi motvoz iz ananas listja. Na motvozu je toliko vozlov, kolikor dni namerava gospodar izostati. Za označbo nedelje naprava dva vozla.

Pri narodih po širni Sibiriji je v navadi računski stroj, ki je deščica iz trdega lesa. V deščico delajo ureze. Ako si izposodi priprost Sibirec od soseda kako vrednost, prejme od posojevalca deščico s toliko urezami, kolikor je vreden izposojeni predmet. Pri vračilu uničijo deščico.

Zgoraj omenjeni nemški raziskovalec dr. Bauernbach opisuje afriška plemena, ki rabijo pri računanju palčice.

K njemu je na primer poslal kralj iz Ugande 2 dečka s tremi palčicami, ki so značile, da želi imeti: en robec, biserno verižico in uro budilko.

Številka 10, ki je v splošni rabi pri vseh najbolj kulturnih narodih, se je rodila iz deseterih prstov na roki. Nikakor pa ni označba za deset srečno izbrana, ker desetka ni deljiva ne s tremi in ne s štirimi!

*

Iz zgodovine cigarete.

Te dni je minulo ravno 100 let, odkar se je pojavila prva cigareta. Cigareta je namreč znatno mlajša kakor njena sestra smodka, ali pa njena stara mati — pipa. Od pipe, katero so pušila indijanska plemena v časih odkritja Amerike do fine cigarete je preteklo nekaj stoletij. Znano je, da je bilo pušenje po Kolumbovi vrnitvi iz Amerike od oblasti preganjano s strogi kaznimi, je veljalo tudi za brezbožno razvado. Še začetkom 18. stoletja so izdajala občinska predstojništva prepovedi kajenja in to predvsem radi nevarnosti izbruha požara.

Za razširitev pušenja je veliko skrbela 30 letna vojna. Vojaštvo je kazalo mnogo veselja na dimu in razneslo to navado po vseh pokrajinah, kjer se je vojskovalo in na ta način smo prišli tudi Slovenci do pušenja.